

RITGERÐ

Um skúla

(Your children are not your children.
They are the sons and daughters of life's longing for itself...
... You may strive to be like them, but seek not to make
them like you,
for life goes not backward nor tarries with yesterday.)

Fyri tíðina eri eg næmingur í Hoydølum, men tað eg skrivi her, er ikki einans meint við studentaskúlan, sjálvt um eg taki hann til dømi. Og fyri alt tað, so havi eg gingið á trim-um skúlum í Havn — av teimum er skúlin í Hoydølum tann besti. (At eitt ting er best í mun til ting av sama slagi sigur ikki altíð so nógv).

Lat okkum fyrst hyggja at skúlanum, sum bygningur. Hvussu ser ein »modernaður« skúli út? Jú, sum ein stór tung verksmiðja. Ein stórur kassi við tónum vindeygum! Soleiðis SKAL ein skúli siggja út! Alt skal vera reint og beint, hólni litleys og deyð. Biða nú — tað eru ikki øll hólni á einum skúla sum eru litleys og deyð. Kemur tú inn í lærarastovuna — tað er har sum lærararnir sita og remba sær í frikorterinum (næmingarnir bliva aloftast ríknir út í ta frisku føroysku luftina) — serti tú at inventarið og pyntið harinn næstan er dýrari enn ditto í øllum hinum skúlastovnum tilsamans. Hetta er tað vanliga á øllum skúlum; tað er jú her hin ungi borgarin

skal læra demokrati og at øll menniskju eru líka, (all animals are equal, but some animals are more equal than others). Sjálvandi kunnu lærararnir heldur ikki loysa sær buksurnar á sama staði sum næmingarnir; tí egið WC — so nær lærarastovuni sum yvirhøvur gjørligt. Men nokk um tað.

Skúli er undirvising. Mær vit andi skuldi hann ið hvussu so er verið tað. Soleiðis sum nú er, er undirvisingin so steril, at at ... ja ja!

Oftani má eg spyrja hvat í allari víðu verð vissir lærarar hava lært, aðrenn teir finga hetta arbeiðið. Hesir eru á tremur við árstolum, konganovnum ella glosum, sliktum sum tú finnur í einhvørjari av-olddaðari leksikon. Tað er tíverri óluksálga rátt at fáa ein lærara sum leggur veruligt arbeiði í tað AT LÆRA FRÁ SÆR. Tað nyttar sku onki at lærarin er fullur í erfaringum og dugur evnið 100 ferðir betri enn næmingarnir, so leingi hann ikki dugir at geva tað frá sær! Vissi børnini fáa ein lærara sum er drepanði tristur (og

tað er ofta), ein av tí slagnum sum bara tosar, tosar og tosar, yvirhoyrir og yvirhoyrir, er tað sjáldan tey fáa ein møguleika at mótmæla. Tað er nakað í skúlastovuni, sum eitur tí! nakað, sum eitur Fylg Við! Ella: Vit hava ikki tíð at tveitla um sovordið, vit skulu gjøgnum pensumið! Og so dreiva timarnir víðari — hvør einasti tími líkist øllum øðrum. Ta ella ta síðuna fyr — arbeiði skal sum kunnugt altíð gerast heima — onginn pardón, tað skal dugast!

Frá fyrsta degi av bygnunni niðursáblingin av tí hjálparleysa barninum. Tað fer at vita, at tað er ikki komið í skúla fyr í læra, men fyr í akta, vera stillari, fittari og betri enn hini. (karakterbókin). So vitt eg veit so finnst tað enn í dag lærarar, sum KREVJA at næmingarnir skulu reisa seg tá hann (hon) visir seg — sikken ein himmalrópanði sjálv gleði. Tað at lærararnir KREVJA respekt talar víst fyr seg.

Ein nógv spæld pláta hjá sumnum lærarum er, at tað eru ikki teir sum skulu ákæra — tað er samfelagið. Hetta er so satt sum tað er sagt. Men fyr í ein næming er lærarin samfelagið. Lærarnir ikki bara umboðar samfelagið, teir eru eitt við tað, (teir ella tey er ikki altíð tað sama sum óll), teir eru fyr í næminginum samfelagið við øllum sínum fordómum, stuttskygni og irreligiøsu autori tetstrúgv. Ein skúlanæmingur sum prikar í skúlabløduna, tosar samtiðis við samfelags-systemið.

Systemið er miskunnar- og kensluleyst, burtur við tí!

Eg haldi at kostdeildin í Hoydølum er eitt groft dømi um hvussu systemið »arbeiðir« uppá ungdomin. Har búgva dreingir og gentur hvør sær — tað eru tvey hús. Tey sleppa illa nokk at vitja hvønn annan — ei heldur um dagin. Tey ið búgva har eru 14 ár og eldri og faktiskt er tað forbjóða teimum at hava vitjandi av mótsatta kyninum inni á kamarinum. Eg kom at tonkja uppá eina gentu sum fortaldi mær, at hjá henni bar illa til at bjóða einum drongi inn til eitt klemm: Kostlerarin kann nærumhelst buldra inn á kamarið — við egnum lykli!

Spell er, at enski filmurin »IF« ikki er komin til Føroyar enn. »IF« roynir at vísa hvussu umtalaði kostskúlamentalitetur fyllir børnini við hatri, dregur tær homoseksuelle tendensirnar fram til tað abnorma, (abnormt, her: tað sum samfelagið ikki góðtekur) og hvussu tey bliva líkasel yvirfyri øllum, sum fer fram rúndum tey. Typiskt fyr í slikar institutionir er, at tíðin aloftast gongur við drekkari, tí banalasta undirhaldinum og annars teim mest storknaðu spølum sum finnast. Kanska heldur »samfelagið« at vissi dreingir og gentur í hesum aldri num búgva saman verður alt eitt kaos og mikil vandi (normalt sexliv, millum annað) stendst burturúr. Sjálvandi gerast tey friðari yvirfyri hvørjum øðrum — og álvaratos — tað skuldi tá for hundan verið betur enn hitt, har ungdomurinn gongur og lúrir og fnisar at teim mest idiotisku boppussøgnum.

Hetta klassiska kostskúlasystemið, ella skúlasystemið, hevur onki endamál í sær sjálvum. Hetta er rætt og slætt tann lættasti og mest fantasileysi máttin at »ordna« menniskju uppá. Tað krevur næstan onga hugsan, og bert minimalan energi útyvir tað egoistiska. Einhvør, sum kennir klockkuna, dugir at stongja eina hurð ella at slökkja ljósið, er forur fyr í at rokja eitt tilíkt starv sum systemoffiserar.

At arbeiða eftir einum systemi ið gongur eftir menniskjansligum lógum, og ikki syntetiskum paragraffum, krevur psykologiska vitan og óivað eitt vet av idialismu. Og kerleika til tey ungu! »At elska onnur menniskju«, sigur Erich Fromm, »er at vera interesseraður í at tey veksa og mennast uppá SÍN máta!« Já! Og hvussu nógv vaksin kunnu við góðari samvitsku siga at SOLEIÐIS eigur ungdomurinn at vera?

Skúlanæmingar hava gjøgnum langar tíðir gjørt balladu. Tað finnst óteljandi søgur um hvussu »raskir« summir dreingir vóru, tí teir »tordu« at gera fortæð undir timanum. Eg minnst úr barnaskúlanum summar næmingar, sum aldri sögu EITT orð, uttan so teir vórðu spurdir, — og tá kom tað smæðið og stamandi. Eg minnst hvussu vit blivu trýst niður í eina nervøsa tøn, sum oftast endaði við einum hysteriskum látri frá teimum mest bangnu. Men tað vóru sjálvandi ikki allir lærarnir (lærarnar) sum dugdu at »seta

- helt pá toppen - hver søndag -

seg í respekt«, tað glapp altíð hjá onkrum. Tá so hin autoritert veikari lærarin kom inn í klassan — ja so gekk av! Av tí at børn eru full í energi (skaparatrongd) bleiv øll hin undirtrykta orkan kanaliserað út í nakrar heilt fáar tímar — balladutimarnar! Eg ivist ikki í at tað má vera eitt satt helviti fyr teir lærarar sum tað gongur útyvir — men hvør skal ákæra — børnini ella hinir »sterku« lærarnir?

Skúlin bleiv ikki drepanði í gjár ella í dag. Soleiðis hevur hann verið leingi. Men vit kunnu ikki vænta nakra broyting frá lærarum aleina. Teir eru fáir ið tíma at gera nakað.

Skúlanæmingar mugu sjálvir seta í gongd!

At hugsa sjálvstøðugt er at vilja broyting!

Ein automat er eitt tekniskt uppfinnis: koyr eitt pengastykki í og út kemur vóran! Soleiðis gongur tað fyr seg á nógvum skúlum: Lærarin peikar og út kemur svarið — annars tøn.

Og knappliga upprennur tann dagur tá tú endiliga ert komin gjøgnum skirseldin og fært studentarhúgvuna. Hitt tekniska vidundri skal hava merkisæðil — ja! Tú ert nú búgvinn at luttaka í rökka ella stökka — succés ella fiasko.

Men menniskju kunnu aldri bliva hvørki succés ella fiasko, bert menniskju, og børn eru ikki býttari enn vaksin, men eitt sindur yngri.

rói patursson.

Keypið

frá teimum, sum lúka í

SOSIALINUM

FØROYA SPARIKASSI

TLF. 1400

SETTUR Á STOVN 1832

TLF. 1400

AVGREIÐSLUTÍÐIR:

Mánadag—Hósdag kl. 9¹/₂-12 og 14-16,
Fríggjadag 9¹/₂-12, 14-16 og 17-19, Leygardag kl. 9¹/₂-12.

Av innsettum peningi verður renta latin á henda hátt:

12 mánaða uppsøgn	8 % p.a.
6 mánaða uppsøgn	6 % p.a.
3 mánaða uppsøgn	5 % p.a.
Uttan uppsøgn	4 % p.a.
Kekk-konto	2 % p.a.

DEILDIR:

NORDSTREYMOYAR SPARIKASSI
VESTMANNA, tlf. 93

EYSTUROYAR SPARIKASSI
RUNAVÍK, tlf. 7363

AVGREIÐSLUTÍÐIR:

Mánadag	kl. 16-18	Mánadag-Hósdag	kl. 9 ¹ / ₂ -12 og 14-16
Týsdag-Hósdag	„ 10-12 og 14-16	Fríggjadag	„ 9 ¹ / ₂ -12, 14-16 og 17-19
Fríggjadag	„ 16-18	Leygardag	„ 9 ¹ / ₂ -12
Leygardag	„ 10-12		

SPARIÐ í sparikassanum

— í túsins peningastovni